

Пролетарі всіх країн, єднайтесь!

ОДЕСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
Ім. І. І. Мечникова

За наукові кадри

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФКОМІВ ТА КОМІТЕТУ ЛКСМУ ОДЕСЬКОГО ОРДЕНА
ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА.

Видається з 1933 р.

№ 28 (1761)

22 ВЕРЕСНЯ 1989 РОКУ

Ціна 2 коп.

фото-репортаж

На валютній основі

Співробітництво ОДУ з за-
рубіжними партнерами інтен-
сифікується. Розгортаються
зв'язки не лише з
вузами в плані спільної
науково-педагогічної діяльності,
але й з комерційними фірма-
ми. Таке співробітництво має
реалізувати на валютній основі
науково-дослідні, технічні,
розробки спеціалістів і колек-
тивів ОДУ в нашій країні і за
кордоном. Так, вже підписано
договор про розвиток контак-
тів з зовнішньоекономічною
фірмою «Александрия».

У зв'язку з цим наказом
ректора університету створена
робоча група з зовнішньоеко-
номічних питань, загальне ке-
рівництво якою доручено
проректору, професору М. П.
Коваленку. Заступником керів-
ника групи призначено веду-
чого співробітника В. А. Смин-
тину.

Члени групи будуть здійс-
нювати керівництво науково-тех-
нічними програмами і підго-
товкою пропозицій ОДУ для
реалізації на валютній основі
(професор М. М. Чесноков),
виришувати питання, пов'язані
з діяльністю відділу зовнішніх
зв'язків (доцент О. І. Дом-
бровський), здійснювати мате-
ріально-технічне забезпечен-
ня (І. Г. Рутовський), забезпе-
чувати правовий захист інте-
ресів ОДУ на внутрішньому і
зовнішньому ринках, юридич-

не обґрунтування документів,
заходів і т. ін. (доцент А. С.
Васильєв).

Як стати лицарем науки?

Пошук нових форм творчої
роботи з талановитими дітьми —
учнями середніх шкіл —
привів до організації так зва-
них турнірів. Що ж таке тур-
нір школярів?

Він відрізняється від олімпі-
ади, по-перше, тим, що його
учасникам пропонуються зав-
дання, що не мають однознач-
них рішень. Можуть пропону-
ватися проблеми, на які ще не
мають відповіді і мастигіт вче-
ни. По-друге, на вирішення
задань відводиться тривалий час
(місяць і більше) і пошук
його здійснюється колективно.
По-третє, участь у турнірі
передбачає синтетичні навички
у школяра. Йому доводиться
виступати і доповідати, і опо-
нентом, і рецензентом.

Нинішньої весни одеська
команда школярів успішно ви-
ступила на всесоюзному турні-
рі юних фізиків, поділивши
перше місце з учнями із мос-
ковської школи № 710.

14—17 вересня в ОДУ, під
керівництвом професора М. П.
Коваленка проходила Всесоюз-
на нарада з питань удоско-
налення форм турнірної робо-
ти з учнями середніх шкіл, в
якій взяли участь представни-
ки усіх союзних республік і
великих регіональних центрів
РРФСР (Владивостока, Красно-
дара, Ленінграда, Новосибір-

ська, Уфа, і т. д.), а також
ЧССР і ПНР.

У великий фізичний аудиторії
ОДУ учасники наради стали
свідками показового турніру
школярів з фізики.

Зустрічі досвідчених педагогі-
в, обмін ідеями і навіть, так
би мовити, живий практикум,
безумовно, будуть сприяти да-
льшому удосконаленню тур-
нірної роботи, пошуку нових
оригінальних форм творчого
спілкування їх вихованців —
юних дослідників. І якщо колись
фаворітів турнірів увінчували
лаврами як талановитих воїнів,
то переможці нинішніх можуть
стати лицарями науки.

В. МАНАКІН,
старший викладач
кафедри фізичної
електроніки.

У РАДГОСПІ «ДРУЖБА»

Минуло достатньо часу з
початку «трудового семестру». З
метою перевірки виконання
укладених між університетом і
агропромисловими підприємствами
області договорів, ми вії-
жджаємо у село Великий Даль-
ник Беляєвського району. Тут, у
колгоспі «Дружба», працюють
студенти I—III курсів філологічного
факультету.

Під'їжджаємо до двоповерхово-
го будинку, де живуть студен-
ти. Чистий корпус, в холі —
телевізор, великий світлі кімнати
на чотирьох поверхах. Поряд з
корпусом — ідельня, душ з
гарячою водою, інші побутові
пристрої. Ведемо бесіду з не-
рівніком робіт від філологічного
факультету Василем Гри-
горовичем Полтавчуком.

У радгоспі «Чапаєвець» Ові-
діопольського району на зби-
ранні томатів працюють stu-
dents II курсу фізфаку під ке-
рівництвом доцента О. В. Іг-
натова. Факультет уклав з рад-
госпом договір, в якому заз-
начені взаємні зобов'язання
сторін.

Фізики претензій до кері-
вництва радгоспу не мають. А
друга сторона? Зливи, що про-
йшли, завдали шкоди помідорам, більша частина яких го-
диться тільки на пульпу. Сту-
денти, збираючи помідори, обминають ті, що не годяться на продаж. А це — збитки для
радгоспу. Проте, саме цей ви-
падок не знайшов відобра-
ження в умовах договору.

За словами О. Н. Ігнатова, в
цілому студенти працюють не-
погано. В день, коли фотоко-
респондент «ЗНК» побував у
радгоспі, краєю збиральні-
цею виявилась Світлана Парад-
овська. Ось вона, на фото.

Представляємо читачам удар-
ників праці серед другокурс-
ників фізфаку: це — Микола
Кухарук, Інна Друт, Ігор Гук,
Віталій Яценко, Ганна Некрасо-
ва, Ігор Демешко.

Текст і фото В. ПАЩУКА.

— У радгоспі нас прийняли
добре. Правільна вирішило, що
раніше оговорені 1 крб. 20 к.
на харчування однієї людини
на добу недостатні, тому було
встановлено додовий раціон у
розмірі 1 крб. 68 к. Різницю
радгосп доплачує сам.

Працюють студенти у полі
до обіду. Норми цілком допу-
стимі: 400 кг помідор на день
необхідно зібрати студента для
переробки на томат, або 250 кг —
для відправлення на про-
даж в Одесу.

Створено 6 бригад, усі вони в
основному, норму виконують.

Для стимулювання роботи
правилля радгоспу запровадило
премії. Бригада, що за підсум-
ками роботи зайняла перше
місце, одержить 500 крб., друге
місце — 400 крб., третє — 300
крб. Кращому збиральніцу
(збиральніці) радгосп виплатить
премію у 100 крб., тому, хто
посяде друге місце — 80 крб.,
третє — 50 крб.

— Василію Григоровичу,
складається враження, що у
всіх добре, і немає ніяких
проблем. Але ж так не буває...

— Проблеми, звичайно є, але
вони вирішуються. Так, важко
було розпочинати роботу в
полі після того, як цілій тиж-
день ишли дощі — трудовий
запал у студентів помітно зни-
шився.

* * *

На проціяння залишається,
мабуть, лише побажати усім
сонячної погоди і трудових у-
спіхів.

А для читачів хочемо повідо-
мити, що очолює радгосп
«Дружба» Попов Дмитро Анто-
нович.

І останнє. Керівництво філо-
логічного факультету серйозно
думає про укладення на насту-
пінній рік прямого договору між
факультетом і цим радгоспом.

Тим більше, що прецедент є.
За таким договором вже грають
студенти історичного фа-
культету.

О. ЧІКІШЕВ,
позаштатний
кореспондент «ЗНК».

Пленум ЦК КПРС

Черговий Пленум ЦК
КПРС розглянув питання:
1. Про скликання чергово-
го ХХVIII з'їзду КПРС.

2. Про національну полі-
тику партії в сучасних умо-
вах.

З обох питань виступив
Генеральний секретар ЦК
КПРС М. С. Горбачов.

Пленум постановив: скли-
кати черговий ХХVIII з'їзд
КПРС у жовтні 1990 року.
Пленум затвердив плат-
форму КПРС «Національна
політика партії в сучасних
умовах».

Пропонуємо читачам пер-
ші відгуки на роботу Плену-
му ЦК КПРС.

актуальне інтерв'ю

Могутній імпульс

Наш кореспондент веде
бесіду з завідувачем кафед-
рою нової і новітньої історії
професором С. І. Аппатовим.

— Семен Йосипович, ви
— людина, яка пильно сте-
жжи за найважливішими полі-
тичними подіями і, мабуть, вже
ознайомились з виступом
М. С. Горбачова на Пленумі.
Ваші перші враження і
оцінки...

— Гадаю, що усі ми з
особливим нетерпінням чека-
ли роботи саме цього Плену-
му. І цей інтерес зрозумілій.

У гострій тріаді «Економі-
ка — екологія — національ-
ні стосунки» найбільше зане-
покоєння викликає національ-
не питання, яке важко пе-
реоцінити.

Не секрет, що десятиліт-
тями воно ніяк не вирішувало-
лось і залишалося як міна
сповільненої дії. Сьогодні
усім доводиться платити за
промахи, помилки і лакірова-
ку дійсності.

Пленуму передувала на-
пруженна дискусія по проекту
платформи партії з національ-
ного питання. Переважали
три позиції: збереження і
зміцнення радянської федера-
ції — у противагу спро-
ям розтаскати країну по на-
ціональних квартирах; праг-
нення зберегти єдину Кому-
ністичну партію Радянського
Союзу, визначити чіткі га-
рантії рівних прав і можливостей
для представників усіх
національностей, де вони не проживали, і
незалежно від того, мають
вони чи ні територіальне
представництво.

Пленум переконливо під-
тверджує, що партія рішуче
відмежує справжню ленін-
ську концепцію національ-
ного питання.

Але сьогодні вже не мож-
на займатися одним теорети-
зуванням. На жаль, ми йде-
мо по слідах драматичних
подій і слабо ще профілакту-
ємо вибухові ситуації.

— Якщо не заперечуєте,
звернемося до відомої руб-
рики «Якби я був директо-
ром...». Коли б вам особисто
довелось вирішувати, напри-
клад, проблему Нагірного
Карабаху, якому варіанту ви
віддали б перевагу?

— На мій погляд, події в
НКАО і навколо неї — най-
більш яскраве свідчення то-
го, як відстає у нас теорія
від практики. А в цілому —
це наслідок відсутності у
нас чіткої концепції нової
національної політики. Але
відповім по суті. Мені уяв-
ляється, що ще на початку
тривожних подій в Нагорно-
му Карабасі питання треба
(Продовження на 2-й стор.).

обговорюємо матеріали

Пленуму ЦК КПРС

Могутній імпульс

(Продовження.)

Початок на 1-ї стор.).

було вирішувати радикально, а саме: вивести НКАО з територіального і адміністративного підпорядкування Азербайджанській РСР і включити автономну область до РРФСР. У цьому випадку були б вирішені національні і соціальні вимоги місцевого населення, і було б дано відсіч необґрунтованим територіальним претензіям як Еревану, так і Баку. Не знаю, чи реальна ця програма — пристрасті занадто розпалені, — але як варіант вирішення вона, на мій погляд, заслуговує на увагу.

Врешті решт, дуже хотілося б, щоб заклик Михайла Сергійовича Горбачова до народів Азербайджана, Вірменії і до населення НКАО схаменути і уникнути непередбачених наслідків був би почутий.

— Семене Йосиповичу, пам'ятаю, в минулому речі районні і обласні парт-

Н. І. Калюжко, доцент історичного факультету:

Пленум довгожданий. Головні проблеми, що обговорювалися на Пленумі, дуже наболілі. Знайомство з матеріалами Пленуму, зокрема, з доповіддю Михайла Сергійовича Горбачова, переконує, що учасники Пленуму дуже серйозно підійшли до аналізу проблем міжнаціональних відносин.

Кілька слів про своє ставлення до матеріалів Пленуму як комуніста і викладача історії УРСР. Вважаю, що положення доповіді «Про національну політику партії в сучасних умовах» і прийняті рішення допоможуть кожному комуністу зняти тверду позицію і активно шукати шляхи виходу із складних обставин і ситуацій в умовах загострення міжнаціональних суперечностей. Як ви-

(Закінчення на 4-й стор.).

конференціях ви виступали з конкретними пропозиціями, зокрема, про створення в Одесі спеціального центру або групи для вивчення національних проблем в області, спеціальної комісії при виконкомах Рад народних депутатів, включення до штату партапарату посадових осіб, які б займались проблемами національних стосунків і т. ін. Яка доля цих пропозицій?

— Нічого втішного з цього приводу сказати не можу. Гадаю, що й у вирішенні цих питань Пленум дасть можутній імпульс. Якщо ви звернули увагу, у доповіді Михайла Сергійовича Горбачова стосовно цього питання є підбадьорюючі твердження.

Хочеться думати, що жива дискусія на Пленумі ЦК, теоретичні обґрунтування складних проблем дозволять виробити ефективні шляхи урегулювання національних суперечностей.

кладач вважаю, що матеріали Пленуму вимагатимуть більш глибокого висвітлення історії міжнаціональних відносин, що формувалися протягом десятиріч в країні, республіці, області — від Жовтневої революції до наших днів.

М. Ю. Раковський, професор кафедри історії СРСР:

Цього Пленуму ми справді чекали з великим нетерпінням. Гострота проблем міжнаціональних стосунків непокір'ї і хвилю кожну радянську людину, як комуністів, так і безпартійних, все наше суспільство.

В доповіді М. С. Горбачова, у виступах учасників Пленуму дано відповіді на принципові питання щодо консолідації нашого суспільства і партії, усунення причин, які за постановкою проблем, за аналізом наступить важка, наполеглива, жива робота.

Сьогодні кожен з нас повинен зрозуміти, що не можна нам жити і працювати, як колись, що настав час змінити ставлення до справи, щоб іти вперед. Лише ми самі, і ніхто інший, можемо забезпечити свій добробут, підняти якість наукової і навчальної роботи, домогтися високої ефективності виробництва. Перебудова захлиниється, якщо її голсаною діючою особою не стане сама людина.

Усім зрозуміло, що матеріальна база є одним з важливих факторів підготовки висококваліфікованих спеціалістів і підвищення ефективності науково-дослідних робіт. На жаль, на ділі цьому питанню мало уваги приділяється з боку адміністративно-господарської частини університету, яку очолює проректор з АГЧ т. Рутовський І. Г.

Ось тільки декілька прикладів.

Проректор з АГЧ тов. Рутовський І. Г. і головний бухгалтер університету підписали акт, і по суті прийняли з ба-

РЕТРОСПЕКТИВА

зalучають викладачів до пропагандистської роботи.

Підімалася і тема, пов'язана з партійним обліком: де перебувають суспільствознавці — в своїй власній організації чи на факультетах, де вони фактично працюють?

Та пора вже надати слово комуністам, що взяли участь в обговоренні доповіді.

Доцент Терентєва Л. М.: Я все-таки вважаю, що основний акцент в нашій роботі — це наша громадянська позиція, зустрічі зі студентами. У звітній доповіді я не почула перебудовчих мотивів. Вважаю необхідним курсові екзамени внести за рамки екзаменаційної сесії. Це забезпечить високу вимогливість і якість. Треба рішуче підвищувати рівень самостійної роботи, підвищувати клас наших консультацій.

Л. М. Терентєва в своєму виступі порушила і питання про громадянську позицію викладача — суспільствознавця. На її думку, його активність повинна проявлятися не лише в академічних лекціях, а в безпосередній участі в різних руках, і не за рознарядкою райкому.

Доцент В. А. Д'яков говорив про безперспективність наукової роботи студентів через відсутність в університеті власної видавничої бази. Він поставив під сумнів необхідність виконання викладачами «чужої роботи» — методологічні функції для представників природничих наук.

Асистент Г. Т. Паламарчук поділився досвідом життя організаторської роботи методологічного спрямування на мехматі. Тут власними силами організували випуск збірника робіт студентів і викладачів, що значно пожвавило інтерес до суспільних наук.

Сьогодні, — сказала в звітній доповіді доцент Р. А. Щепанюкова, — необхідно порушити найбільш складне питання — як звільнитися від стереотипів, застарілих форм у партійній роботі, ос-

кільки саме на нас, суспільствознавців, лежить відповідальність за впровадження в партійне життя політичних методів роботи. Промовець стурбовано говорила про необхідність знайти спільному з молоддю, розібраться в неформальних руках, зrozуміти спонукальні мотиви у вчинках молоді — без цього про якийсь ідеологічний вплив на неї годі і говорити. На хвилях розповіді доктора сьогодні різних ідеологічно сумнівних ініціатив піднімаються нові лідери антисоціалістичної закваски, а ми не вмімо дати їм належної відповіді, — сказала Р. А. Щепанюкова.

Завідуючий кафедрою, член парткому доцент О. В. Чайковський зупинився головним чином на кадрових і організаційних питаннях.

Досить, здається, було б і цього протоколу, бо читаючи, напевно, зробив для себе висновки щодо характеру і змісту цих зборів.

В своєму короткому виступі (на правах члена парткому) я висловив думку, що звітна доповідь була по-глядом у минулі, бо з цієї доповіді можна було дізнатися про все, що завгодно, крім головного: як комуністи кафедри оцінюють суспільно-політичну обстановку в країні, в партії, яку роль відівнюють вони собі в контексті політичної боротьби за збереження, зміцнення і розвиток основ соціалізму.

Ані слова не почули присутні з приводу того, що ж конкретно пропонують комуністи - суспільствознавці для зміцнення єдності і відновлення авторитету партії, членами якої вони є.

Все було за канонічним сценарієм: критика лише на адресу Мінвузу, адміністрації університету, партійних органів усіх рангів — і жодного напінку на самокритику. Вірно зауважила Л. М. Терентєва: звітній доповіді бракувало справжніх перебудовчих мотивів.

М. ЩЕРБАНЬ, член парткому ОДУ.

лист до редакції

ВІЧНА ТЕМА

лансу Одеського заводу безалкогольних напоїв на баланс Одеського держуніверситету приміщення і обладнання двох цехів (вул. Хворостіна, 21 і вул. Ватутіна, 14) загальною площею 2120 кв. м вартістю 62696 карбованців. Але через те, що не була своєчасно організована охорона цих об'єктів, а службами експлуатації, головного механіка і головного енергетика вони не були прийняті на предмет визначення їх стану і не була покладена на них відповідальність за матеріальні цінності, це привело до того, що невідомими людьми були розłamані і розкрадені двері, вікна, покрівля будинків, обладнання доведено до непридатності. Для відновлення зруйнованих об'єктів і обладнання потребні десятки тисяч карбованців. Виникає питання: хто повинен відповісти за завдані збитки державі внаслідок безгосподарності?

Одеський завод гумово-технічних виробів у своїй відповіді № 21-168 від 14.05.87 р. на лист ректора університету дав письмову згоду передати ОДУ звільнену територію заводу з усіма спорудами площею близько 600 кв. метрів по вул. Будьоного, 72, на якій вільно можна було розмістити учбово-експериментальні майстерні, автобазу і госпблок. Проте про цю відповідь ніхто не знат, бо проректор з АГЧ т. Рутовський І. Г.

Ось тільки декілька прикладів.

Проректор з АГЧ тов. Рутовський І. Г. і головний бухгалтер університету підписали акт, і по суті прийняли з ба-

москідів цементу, алебастру і крейди, що стали непридатними через безгосподарське ставлення до матеріалів. Хто понесе відповідальність за тиранічні карбованців, викинутих на вітер?

Колективним планом розвитку матеріально-технічної бази ОДУ на ХІІ п'ятирічку передбачалось будівництво УЕМ, автобаз і господарського блоку, проте з боку керівництва АГЧ нічого не вирішено, з приводу будмайданчика і підготовки проектно-кошторисної документації. Виникає питання, коли ж будуть виконуватися наші плани?

Цього року університет придбав складний модуль вартістю в десятки тисяч карбованців, який був вивантажений на подвір'ї по вул. П. Великого, 2 і виявся протягом декількох місяців, поки його не підпалили. Внаслідок пожежі згоріло близько однієї третини різних блоків.

Знову хочеться спитати, хто відповість за цілісність коштовного обладнання і чому не

несуть винні матеріальну відповідальність?

Слід відзначити, що сама система організації і ходу виконання робіт господарською частиною університету під керівництвом тов. Рутовського походить від застарілого періоду: відсутність організованості в роботі, немає відповідальності за виконання своїх обов'язків, не відчувається чіткого планування в роботі кожної господарської служби, процвітає формалізм. Для вирішення навіть незначного питання потрібно приходити до проректора з АГЧ по кілька разів, і кожного разу чути у відповіді: «Ми порешаем».

Ми впевнені, що такий стиль роботи на даному етапі життя нашої країни є серйозним гальмом перебудови.

М. АБРАМОВ, директор УЕМ ОДУ, С. САВІН, голова профбюро, А. ПАЩЕНКО, голова ради трудового колективу.

«ЗА НАУКОВІ КАДРИ»

Фольклор – його стихія

Виповнюється 70 літ Петрові Трохимовичу Маркушевському, кандидату філологічних наук, доцентові кафедри української літератури, члену Спілки журналістів та Спілки театральних діячів.

Якось Олександр Довженко сказав: «Щоб захоплювати, треба самому бути захопленим». Одним рідкісним і прекрасним даром — уміти захоплювати будь-яку аудиторію (студентів чи учнів, учителів чи колгоспників, військових чи робітників), володіє Петро Трохимович, бо він сам захочаний у предмет своєї розповіді: чи іде мова про творчість Шевченка, чи про «Слово о полку Ігоревім», чи про народних майстрів, що розписують писанки, чи про театр корифеїв, чи про героїчні сторінки Великої Вітчизняної війни, про бойових своїх побратимів.

За всієї широти — творчих,

наукових інтересів доцента Маркушевського, є в нього три любові, котрим він служить особливо натхненно й широко: це давня література, фольклор, театр і драматургія.

А що хочеться сказати, що він один із найактивніших, найенергійніших і невагомових людей на кафедрі, на факультеті й навіть в університеті. І організація наукових конференцій, і створення Шевченківського музею, і шефська робота серед воїнів Одеського округу — все бере він на свої плечі.

Сил же Вам, творчої снаги, нових наукових звершень, здоров'я козацького, повного щастя людського, дорогий наш учителю, друже, колего!

ЄВГЕН ПРІСОВСЬКИЙ,
доктор
філологічних наук,
зав. кафедрою
української літератури.

Удостоєний ордена Олександра Невського, двох орденів Вітчизняної війни і ордена Червоної Зірки.

Доцент Одеського університету П. С. Столляр, працюючи в архіві міністерства оборони СРСР, випадково знайшов документ, який не можна читати без хвилювання:

«Мужність і відвагу проявив командир батареї 140 мінометного полку капітан Маркушевський П. Т., який під сильним вогнем перебрався через ріку Дунай і її просування вперед». (Архів М. О. СРСР, Ф. 240, Оп. 2014, С. 69, Л. 413).

До цих спіл поздоровлень на адресу ювіляра приєднують свої найкращі побажання здоров'я товариші-ветерани.

РАДА ВЕТЕРАНІВ ОДУ.

бо попит на нього дуже великий».

З часом П. Т. Маркушевський видавше ще один порадник збирачам фольклору (російською мовою) «К родникам народного творчества». Багато своїх записів народних пісень і гуморесок П. Т. Маркушевський публікує в університетській газеті «За наукові кадри», тим самим прагнучи приступити інтерес читачів газети і до народної творчості і її збиряння. Наслідком керівництва фольклорним гуртком в Одеському обласному Будинку народної творчості стало сумісне видання збірки «Чорноморські усмішки».

Ним записано «Живий вертеп» (на 8 персон) та драму «Ірод», зіграну востаннє на Кіліївщині у 1940 році. Свій запис драми «Максиміліан» на Одещині і запис цієї драми П. Т. Бєлінською П. Т. Маркушевський публікує в двох подачах чернівецьких «Вопросових літератур», там же і його студія драми.

Фольклористичний інтерес ученого не обмежується лише українською народною творчістю. В останні роки він зробив ряд записів різнонаціональних обрядів, що побутують на Одещині. Серед них весілля старообрядців, українське, болгарське (нічне і денне), албанське, гагаузьке, чеське весілля. У збірці тез симпозіуму по балканському фольклору, виданої в Югославії (Охрид), вміщено й матеріал П. Т. Маркушевського «Болгарське, гагаузьке та албанське весілля на Українському Причорномор'ї».

Вже підготовлено до друку «Українське весілля на Причорномор'ї». Викладачі музею Одеського підінституту О. І. Замощина та Р. М. Клец допомогли перевести магнітофонний запис пісень на нотний стан. Вони ж перевели на ноти записи П. Т. Маркушевським пісні чехів України, і нині фольклорний збірник за умовою назвою «Чехи на Україні» чекає свого видання. У наслідок мандрів ученим по селах України була надрукована

цікава стаття «Ян Гус в пам'яті українських чехів».

З питань української народної творчості, її зв'язків з літературою та мистецтвом (театральним) П. Т. Маркушевський виступав на ряді наукових конференцій (Київ, Одеса, Миколаїв, Суми та ін.). Його першу належить опублікована студія «В. І. Ленін і українська народна поетична творчість» окремим виданням. Тут же в додатку подано ряд фольклорних творів про В. І. Леніна з записів автора (в тому числі і відомої думи про В. І. Леніна у Егора Мовчана).

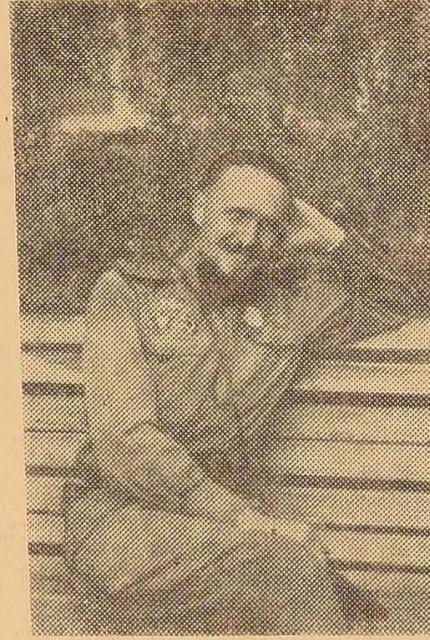
Кохаючись в українській народній пісні, П. Т. Маркушевський доклав багато енергії (а йому її не позичати), щоб організувати викладацьку капелу бандурістів в Одеському університеті. Він розшукав на Одещині майстрів, які для капели зробили понад десяток бандур. За їх особливостей, конфігурації вони були названі одесько-балтськими, бо сame в районному центрі Одеської області Балті жили тоді автори бандур С. С. Ридванський та І. Я. Шаргородський. На деці кожної з цих бандур — барельєф великого Кобзаря.

Своє сімдесятиріччя П. Т. Маркушевський зустрічає в невтомному труді. Він іде на лекції з фольклору до студентів-філологів заочного відділу, що приїхали на свою першу лекцію. А там требайти в облівіонок на засідання обласної ради обрядової комісії, членом якої він є вже багато років. На черзі дня велика робота по організації і проведенню багатолюдної науково-практичної конференції, присвяченої вивченю і проведенню родинно- побутових обрядів.

Хочеться, приєднувшись до його учнів, друзів, колег, побажати шановному Петру Трохимовичу здоров'я міцного, багаторічного, творчого неспокою.

Л. ІСАЕНКО,
викладач кафедри
української літератури.

ПЕТРОВІ ТРОХИМОВИЧУ
МАРКУШЕВСЬКОМУ — 70

Віночок

українських пісень

Поїхав козак

Поїхав козак, матусі гука:

«Вернусь, не журися!».

А за ним, за ним

Отець, матуся:

«Синочку, завернися!».

«Не вернуся я, отець,

матуся,

Поїду я на Вкраїну.

Кінь вороний,

Ще яй молодий,

Я я там загину».

Доїхав козак до

криниченьки,

Став копика напувати.

Десь взялись за ним

Два жовнірики

Під неволенку брати.

«Гей, беріть, пани, сукна-
жупани,

Ще я коня вороного,

Не беріть, молю,

Під неволенку

Мене молодого».

Та взяли пани сукна-
жупани,

Ще я коня вороного,

Та взяли, взяли

Під неволенку

Козака молодого.

Та й повели того козаченька

Горами, долинами,

Та яй зняли, зняли

З плеч головоньку

Між трьома могилами.

Записано від кобзаря

Мовчана Е. Х. м. Київ,

Пуща водиця. Будинок

ветеранів сцени, 1965 р.

Коло твої хати
Низько не літала б.

Якби ти, дівчино, Сірі воли мала, Взяв би я за себе, Щоб мати не знала.

Якби ти, дівчино, Була багатенька, Взяв би за рученьку, повів до батенька.

Якби я, козаче, Була багатенька, Пловала б на тебе І твого батенька.

Записано від матери
Закривичної Г. А.,
м. Літин, Вінницької обл.
1940 р.

Налетіли

журавлі

Налетіли журавлі
Сіли-впали на ріллі.
Де журавка ходила,
Там пшениця уродила.
Де журавель ходив,
То там куکіль уродив.

Краша жінка первая,
А ніж тая другая.
Ходить батько по лану,
Кличе дітей додому:
«Ідіть, діти, додому,
Не буде вам розгону».

«Жінці, тату, тепер сам,
Як молоду жінку взяв».
А ми будемо служити
Чужим батькам годити.
А ми будемо заробляти
та матінку поминати».

Записано від
Ройченко Г. О.
м. Овідіополь,
Одеської обл., 1980 р.

Зійшло сонце

Зійшло сонце над

Писарівкою,

Ще не розходився туман,

Звівши очі в сине неоо,

З сонцем розмовляв

Мовчан.

«Сонце всесильне,

Сонце могутнє,

На світі життя ти твориш,

Ти зіркам, як дітям,

Всім місце вказало,

Ти землю кругом повертасяш.

Сонце — ти щастя,

Сонце — радість,

Сонце — созадель землі,

На коліна я впаду,

Молитися буду,

Не відмов лише, сонечко,

мені...

Весною ти землю у квіти

вбираеш,

А влітку хлібами поля,

А в осінь — дощами,

Зимою — снігами

Така уже воля твоя.

У тобі я бачу

Всю правдоночку щиру

І ось на колінах стою,

До тебе в благанині я руки

здіймаю

І сонцю молитву творю.

Зглянися ти, сонце,

Се люди послали

Мене і сказали: «Благай!»

«ТИПИЧНЫЙ ЧЕХОВСКИЙ ИНТЕЛЛИГЕНТ...»

В третьем номере журнала «Художник» за 1989 год опубликована статья С. Шевелева — «Забытый портрет академика Н. Кондакова». В ней идет речь о реформе высшей школы. И еще о том, что университет — идеальное место для такой реформы. Поэтому, видимо, есть потребность напомнить об эстетических взглядах академика двух Академий — наук и художеств Н. П. Кондакова (1844—1925), который почти два десятилетия руководил кафедрой теории и истории изящных искусств Новороссийского университета. Редакция «ЗНК» обратилась к автору проблемной статьи с просьбой продолжить разговор на страницах нашей газеты.

Из мемуаров известно, с какой гордостью Чехов заявил Бунину, что считает себя не просто писателем, а еще и брачом, лечившим «самого Кондакова!» Очень тепло пишет о Н. П. Кондакове Марина Цветаева. А вот оценка, данная Кондакову Александром Бенуа: «Какой светлый ум, какая глубокая ученье, какое чувство прекрасного...» Случайны ли эти высокие эпитеты? Разумеется, нет!

Кондаков — основоположник русской теоретической школы искусствознания, ученик филолога и этнографа Ф. И. Буслаева, единомышленник микробиолога И. И. Мечникова. Мы можем гордиться, что свои основные идеи — «Восток или Рим?» — Кондаков сформулировал, заведя кафедрой теории и истории изящных искусств Новороссийского университета. В сущности, в период работы в Одессе он открыл для России средневековый Восток, Бизантию.

Впрочем, годы работы в Одессе не были безоблачными и бесконфликтными. Его считали и продолжают считать человеком не очень удобным. Есть и были люди фальшивые, чужды Кондакову: их не волнует красота, истинное предназначение человека. И с точки зрения этих мещан от науки, Кондаков обладал на редкость трудным характером — говорил правду прямо в лицо... Но, к счастью, в тогдашнем Новороссийском университете были и такие профессора, которые разделяли эстетические взгляды Никодима Павловича. Один из них — Илья Ильич Мечников, имя которого носит Одесский университет, горячо симпатизировал Кондакову.

Их многое объединяло — прежде всего универсализм, широта научных и культурных интересов. Подобно Мечникову, Кондаков тоже не был узким специалистом. Он успешно переводил сочинения Флобера, сам написал рассказ «Сон археолога», мечтал о рассказах в «духе и стиле» Антона Павловича Чехова и даже о собственной пьесе для студенческого театра... Скажем иначе: Кондаков — типичный «чеховский» интеллигент, как бы пытающийся разгадать, что будет через «двести — триста лет»...

К слову сказать, Кондаков своими научными трудами не только опроверг «евроцентризм», господствовавший тогда концепции мирового развития культуры. Он нанес весьма чувствительный удар по теории обучения в университетах царской России. Кондаков видел цель университетского образования в развитии у молодых людей здорового эстетического чувства, чему, кроме преподавания специальных теоретических предметов, весьма может способствовать и «золотое правило» Яна Коменского —

наглядность... Так, в Новороссийском университете при своей кафедре Кондаков создал картинную галерею и Музей отечествоведения, ввел уроки искусств.

А между тем, такие уроки университетским уставом 1863 года были отменены... Возможность заниматься пением, танцами, музыкой и рисованием осталась лишь в кадетских корпусах и институтах благородных девиц. А в разночинном университете, где уже стали учиться и «кухаркины дети», эстетическое воспитание отходит на задний план. Отсюда, как и сегодня, — натаскивание на чиновничье холуиство и узкую профессию вместо проникновения в область принципиальных основ культуры и науки.

Перед университетами всегда стояла и стоит одна и та же, до конца неразрешимая задача: как совместить просвещение народа с сохранением бюрократического аппарата власти? Ведь хорошо образованный человек нетерпим к деспотизму и невежеству, борется за истинную, а не фальшивую показную культуру — начетничество. Н. П. Кондаков родился крепостным. И для его поколения вопрос «без роду ли мы, без племени», имел актуальную оструту.

Сегодня проходит реформа высшей школы. Университет — идеальное место для такой реформы! Поэтому, видимо, есть потребность сейчас вспомнить о Кондакове, идеи и принципы которого столь созвучны тому, что мы думаем и делаем сегодня. Надо продолжить борьбу Кондакова против мнимого мещанско-барского воспитания — просвещенного университетского дилетантства. Отсутствие в учебном процессе «ручного творческого труда» ведет к гуманитарному перекосу — неграмотен человек, не умеющий рисовать, петь, танцевать, играть на музыкальных инструментах, писать стихи...

Все это для нас в далекой перспективе... А пока надо подумать, как возродить при Одесском университете кафедру Н. П. Кондакова. Может быть, начать с того, что открыть для студенчества факультатив в виде «рисовального класса»?

Углубленное познание с карандашом в руке того, что входит в широкое понятие «Отечество», может нам вновь дать таких воспитанников университета, как академик В. П. Филатов. «Акварелист» Филатов видел изменения цвета тканей и легкую припухлость там, где нетренированный глаз его коллеги видел только «норму»... Рисующий физик, геолог, математик и т. д. — глубже, тоны может судить о том, что происходит на его глазах...

С. ШЕВЕЛЕВ,
научный сотрудник
Фондов Одесского
историко-краеведческого
музея.

МОГУТНИЙ ІМПУЛЬС

(Закінчення.
Початок на 1-й і 2-й стор.).

що викликали ускладнення обстановки через національні нездоги.

Мені, учаснику Великої Вітчизняної війни, згадується, з якою силою виявлялося на фронти «чуття одної родини», чуття братерства, що виникло в нашій країні ще з часів Жовтневої революції. Дружба народів стала рушієм силою в боротьбі за соціалізм.

На мій погляд, у доповіді Генерального секретаря ЦК КПРС важливо слід вважа-

ти думку про те, що розв'язання національних питань треба ставити в прямий зв'язок з розвитком демократії, підвищенням матеріального добробуту всіх народів. В кінцевому рахунку від цього залежить виконання актуальних завдань передбови. Є їй інша сторона цієї думки: Пленум переконливо показав справжню ціну деформацій, помилок і відходів від ленінських принципів у вирішенні національних проблем.

Особливо хотів бій відзначити, що без збереження єдності партії, без посилення її ролі як політичного авангар-

ду будь-які спроби вирішення національних проблем не мають шансу на успіх.

Ми напередодні початку нового навчального року в системі політичної освіти. Важливо, щоб в усіх ланках, особливо в аудиторіях, в роботі зі студентами, було організовано глибоке вивчення матеріалів Пленуму. Я впевнений, що викладачі знайдуть в цих матеріалах переконливі аргументи для виховання молоді в дусі патріотизму інтернаціоналізму.

Записав
М. УСПЕНОВ.

НОВІ ГОРІЗОНТИ СПІВРОБІТНИЦТВА

15—16 вересня цього року Одеський університет відвідала делегація політехнічного університету м. Валенсії у складі декана математичного факультету, голови Валенсійського Товариства іспано-радянської дружби, професора Хосе Луїса Сантоса Лукаса (керівника), завідувача кафедрою методів управління економікою Хуана Ровіре і професора архітектори Енріке Гемігуеля. Мета візиту — обговорення питань взаємного співробітництва у відповідності з договором і робочою програмою, підписаною 29 березня 1988 року.

16 вересня делегацію приймав ректор ОДУ професор І. П. Зелінський. На прийомі були присутні викладачі і наукові співробітники ОДУ, які беруть участь в реалізації робочої програми науково-технічного співробітництва з валенсійськими колегами.

І. П. Зелінський і Хосе Луїс Сантос Лукас обмінялися привітаннями, в яких було висловлено задоволення першими результатами спільної наукової і педагогічної роботи, намітились нові її напрямки. Зокрема, обговорювались різні аспекти обмі-

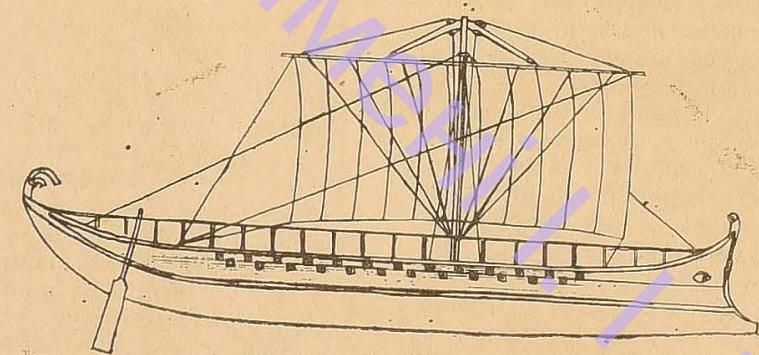
ну студентами, викладачами, науковими співробітниками на безвалютній основі.

Хуан Ровіре ознайомив присутніх із структурою кафедри методів управління економікою, якою він керує. Вона має свої відділення на всіх факультетах. Викладання синтетичне, орієнтоване на кожну конкретну спеціальність. Так, на факультеті промислової інженерії є кафедри економіки, організації виробництва, управління. Для кожної спеціальності читаються необхідні саме її курси (маркетинг, збір інформації, спецкурси психології і т. д.). Можливо, досвід іспанських колег зацікавить наших спеціалістів.

З пропозиціями про співробітництво по лінії «Теленіформ» виступив його директор В. Д. Русов. Все світня телекомунікаційна система допоможе безпосередньому спілкуванню представників валенсійського і одеського вузів, обміну інформацією, ідеями. Можна проводити, скажімо, телеконференції і не тільки двосторонні — підключати до них колег з вузів інших країн.

Іспанські гости відвідали міськраду, побували в інженерно-будівельному інституті, ознайомились з містом і 16 вересня увечорі відбули до Москви.

О. ГУБАР.

ЧОРНЕ МОРЕ—89

«Понт-Евксінський» — таку назву отримав молодіжний науково-дослідний центр, створений при Одеському обкомі комсомолу, Одеському держуніверситету та Чорноморському морському пароплавству.

Ідея створення центру народилася у серпні 1988 року під час проведення комплексної науково-дослідницької експедиції «Арго-88» в районі острова Змейний, організованої обкомом комсомолу спільно з Одеським археологічним музеєм та пошуково-туристичним об'єднанням «Арго». За словами директора центру «Понт-Евксінський», начальника експедиції «Чорне море-89», інструктора обкому ЛКСМУ І. К. Мельника, головним завданням центру є координація усіх зусиль з метою поліпшення екологічної обстановки в районі

Чорного моря, поглиблого вивчення історичного і культурного минулого народів, що населяли Північне Причорномор'я.

Для реалізації цього завдання на одній з чорноморських судоверфів збудовано судно «Івлія», для створення якого використані дані про давньогрецьке кораблебудування, зібрані у ході експедиції «Арго-88» і оброблені в конструкторському бюро Миколаївського кораблебудівного інституту.

Судно являє собою давньогрецьку дієру — парусно-веслове судно військового типу, яке має пройти шляхом античних мореплавателів уздовж берегів Чорного моря.

На жаль, спуск судна на воду затягнувся майже на 2 місяці, та й підготовка екіпажу

має ряд істотних недоліків. Під час плавання екіпаж має виконати широку екологічну і медико-біологічну програму, взяти участь в археологічних та підводних дослідженнях в районі острова Змейний. Напередодні відходу «Івлі» ми зустрілись з членами її екіпажу. Студент IV курсу біологічного факультету Юрій Шойко охарактеризував медико-біологічну програму експедиції, котра передбачає взяття проб на забруднення моря важкими металами, на цветіння і прозорість моря, на присутність у ньому нафтових плям. Крім того, буде зроблено аналіз роботи серцево-судинної системи екіпажу під безперервним навантаженням; тестиування екіпажу на вплив адаптагенів на організм, вплив качки на нервову систему та ряд інших досліджень.

Ми бажаємо команді та її капітану Павлу Гончаруку по-путного вітру і сам футів під кілем, а читачам «ЗНК» повідомляємо, що бажаючи взяти участь у роботі молодіжного науково-дослідного центру можуть звертатися за адресою: 270001, Одеса, вул. Гарібальді, 21, Чорноморський науково-дослідний центр «Понт-Евксінський», телефони 28-05-14, 28-04-33.

М. ГЕРШТЕЙН,
М. СТУДЕННИКОВ,
студенти IV курсу істфаку.

ДЗВОНІТЬ:

тел. 23-84-13.

Редактор М. ЩЕРБАНЬ.

ПИШІТЬ НАМ:

270057, Одеса-Центр вул.
Петра Великого, 2, держуні-
верситет, редакція газети «За
наукові кадри».

ЗАХОДЬТЕ:

Одеса, вул. Радянської Ар-
мії, 24, 1-й поверх,
кімната, 9.

«За научные кадры», орган парткома, ректората, профкомов и комитета комсомола Одесского государственного университета им. Мечникова. (На украинском языке).
Друк. тип. «Чорноморська комуна» Одесського обкому КП України, пл. 50-річчя СРСР. 1. Тираж 1000 прим. Обсяг 0,5 аркуша формату газети «Правда». Зам. № 10498.